

در رساله‌های نجاشه امام صادق علیه السلام

المنطق

یقینیات

جلسه ۱۴۲

استاد فرخی

یقینیات:

قضایای یقینیه:

۱- نظریه: (لزوماً به بدیهیات منتهی می‌شوند)

۲- بدیهیه: اولیات --- مشاهدات --- تجربیات --- متواترات --- حدسیات - فطریات

- حدسیات:

حدسیات قضایایی هستند که از مجموع عقل و حس به دست می‌آیند. مبدأ حکم در این قضایا،

حدس قوی است، به طوری که شک را زایل کرده نفس به مضمون آن اذعان می‌کند. مثل حکم به

اینکه «نور ماه از خورشید است» که منشأ این حکم، مشاهده اختلاف تشکلات ماه (اهله قمر) به

حسب قرب و بُعد نسبت به خورشید است.

حدسیات در تکرار مشاهده و مقارنت با قیاسی خفی مانند مجربات هستند.

مثلاً در باب قضیه مذکور، گفته می‌شود که این اختلاف مشاهده شده در نور ماه اگر اتفاقی یا

معلول امری غیر از خورشید بود، در طول زمان به نحو یکنواخت استمرار نداشت، اما چون این

اختلاف یکسان و یکنواخت است، ذهن حدس می‌زند که سبب آن انعکاس نور خورشید است.

بدین ترتیب در این قیاس، حد وسط به وسیله حدس معلوم می‌شود.

شبهت‌ها و تفاوت‌های حدسیات و تجربیات:

تکرار مشاهده و قیاس خفی در هر دو وجود دارد با این تفاوت که در حدسیات علت نیز حدس

زده می‌شود برخلاف تجربیات و قیاس همراه با حدس در اثر گوناگونی ماهیت علل در موارد

مختلف گوناگون می‌شود، برخلاف قیاس همراه با تجربه که شکل ثابتی دارد.